

PRZEGLĄD PEDAGOGICZNY

TYGODNIK

ORGAN TOW. NAUCZYCIELI SZKÓŁ ŚREDNICH I WYŻSZYCH
T. N. S. W.

POD REDAKCJĄ HENRYKA GALLEGO

Nr. 22

Warszawa, 18 czerwca 1932 r.

R. LI (16)

SPIS RZECZY

str.

1. H. G.: O egzaminach maturalnych 427
2. DR. ST. SUMIŃSKI: Nowe „normy” 430
3. Normy płac i wpisów dla szkół średnich ogólnokształcących, zawodowych i seminarjów nauczycielskich na rok szkolny 1932/3 432
4. X.: N. T. A. w sprawie przenoszenia nauczycieli w stan nieczynny 438
5. Komunikat Komitetu Zbiórki na Okręt „Dar Szkoły Polskiej” 439
6. T. M.: Z życia T. N. S. W. 440
7. Komunikaty Zarządu Głównego T. N. S. W. 443
8. Z żalobnej karty:
ś. p. ks. T. Czerwiński . . . 444
ś. p. Józef Szczepański . . . 444
9. Kronika 445
10. Δ Dziennik Urzędowy Ministerstwa W. R. i O. P. . . . 446
11. Nowe książki 447

TABLE DES MATIÈRES

p.

1. H. G.: Des examens de baccalauréat 427
2. DR. ST. SUMIŃSKI: La nouvelle barème des traitements . . . 430
3. La barème des traitements et des inscriptions pour les écoles secondaires, professionnelles et normales pour l'année 1932/3 432
4. X.: T. S. A. au sujet des démissions des professeurs . 438
5. Communiqué du Comité de la Quête pour le Vaisseau „Don de l'École Polonaise” 439
6. T. M.: La vie de la T. N. S. W. 440
7. Communiqués du Comité Central de la T. N. S. W. . . 443
8. Décès:
† ks. T. Czerwiński . . . 444
† Józef Szczepański . . . 444
9. Chronique 445
10. Δ Journal Officiel du Minist. des Cultes et de l'Instr. Publ. 446
11. Les livres nouveaux . . . 447

P a e d a g o g i c a .

L'enseignement Public. Grudzień 1931 r.

Fernand Cattier: *Le république normalienne*. Jest to sprawozdanie dyrektora „szkoły normalnej” z organizacji samorządu, który stosuje w szkole od lat pięciu. We wstępie autor daje historię samorządu. Następnie rzuca bardzo ciekawą charakterystykę dzisiejszego młodzieńca, jego wad i zalet, jego bezwzględny egoizm i zarazem zdolności do poświęceń, a zwłaszcza jego pragnienia przyjaźni. Dalej — szczegółowy opis wprowadzenia i zastosowania samorządu oraz znakomitych rezultatów, jakie on dał. Autor stwierdza tylko niezmiernie trudną rolę kierownika, który jednak za swe bezustanne czuwanie i takt jest hojnie nagrodzony pełnym zaufaniem młodzieży. Przytoczone są bardzo nieraz ciekawe szczegóły. — An der Haalden: *Les écoles annexes et les classes d'application*. Szkoły dopełniające i szkoły ćwiczeń przy „szkołach normalnych” we Francji. — M. Angles: *Le congrès international de l'enfance*. Jest to sprawozdanie z międzynarodowego kongresu w lipcu i sierpniu 1931 r.

„Revue Universitaire” Nr. 5.

Podaje historię zniesienia bezpłatności w szkołach średnich w artykule p. t. „*Le recrutement des élèves dans les classes élémentaires et primaires de nos lycées et collèges*”. Od r. 1930 zniesiono opłatę szkolną w kl. VI, a od 1931 opłaty dla eksternów w kl. V, jak również opłaty za internat w szkołach, będących w pewnej odległości od miejsca zamieszkania rodziców.

L'éducation, Grudzień 1931 r.

Dano: *Les petits signes du surmenage*. Autor zwraca uwagę na niby drobne, a w istocie bardzo ważne objawy przeciążenia szkolnego, manifestujące się częstymi bólami głowy, bezsennością i zaburzeniami w trawieniu, jak również ubytkiem na wadze. Są to nieomyślne znaki przyszyłych chorób, z których najgroźniejsza jest gruźlica. Wnioskuje tedy, że w każdej szkole powinien być lekarz, on jeden bowiem może zauważyć objawy i dawać wskazówki nauczycielom. — Mathilde Leriche: *L'heure joyeuse*. Jest to nazwa biblioteki i czytelnia dla dzieci od lat 7 do 17, założonej przez J. I. Griffiths w Paryżu 1924. Mieści się ona w nowoczesnie urządzonej lokalu, gdzie każde dziecko może przyjść czytać i wypożyczać książki, oczywiście, bezpłatnie. Jest ona wzorowana na amerykańskich bibliotekach dla dzieci, jest to instytucja zupełnie wolna, t. j. nie wymagająca żadnych zobowiązań od członków, prócz poszanowania książki i kolegów-czytelników. Rzecz ta w Paryżu była zupełną nowością, dzieci nie były bowiem przyzwyczajone do wolności, t. j. braku szkolnego przymusu. Mimo to czytelnia daje doskonałe rezultaty, dzieci przywykły do samodyscypliny i liczba czytelników stale wzrasta (około 90 dziennie obecnie). Ożywiają jeszcze działalność czytelnia wystawy młodzieży i tak zwane godziny bajek, opowiadanych przez bibliotekarki.

Pedagógiczne Rozhledy. Zesz. 1.

J. Kubałek: *Elementarze w U. S. A.* (układ książki, forma, autorzy). — Wacław Przychoda: *Analiza i synteza przy początkach czytania*. — Em. Hawelka: *O nowe pojęcie wychowania i nauczania obywatelskiego*. Autor charakteryzuje dwojakie zadanie nauki obywatelstwa w szkole; naukowe i wychowawcze. Celem jest wychowanie obywatela demokratycznej republiki, wzbudzenie miłości do bliźnich, narodu i państwa i nauczenie poszanowania innych wyznań religijnych, narodowości i klas społecznych. — Cyril Stejskal: *Wyniki ogólnego badania uczniów szkół doświadczalnych w Pradze*. Wyniki badania inteligencji (tabela), dane statystyczne odnośnie stanu fizycznego, wzór arkusza indywidualnego, ułożonego w tym celu przez Instytut Pedagogiczny w Pradze. — A. Jiraskova: *Badanie czytelnictwa młodzieży żeńskiej w Pradze*. Wyniki ankiety, przeprowadzonej na temat czytelnictwa wśród dziewcząt między 14 a 22 rokiem życia.

PROFESOR ŁACINY — dyplomy zakładów wyższych oraz nauczycielski, z długoletnią praktyką i referencjami z ubiegłej pracy w szkolnictwie, poszukuje lekcji łaciny w Warszawie lub okolicach. Warszawa, Sucha Nr. 6, tel. 8-24-95.

O egzaminach maturalnych.

Stało się to już niemal dorocznym zwyczajem, że o tej porze roku zabieramy głos w sprawie egzaminów maturalnych. Dzieje się to jednak nie z naszej winy: jesteśmy do tego zmuszeni tą doroczną kampanją przeciwmaturalną, jaka rozgrywa się na łamach prasy codziennej, wołającej wielkim głosem — przez kilka tygodni — o zniesienie tych „wymyślnych tortur“, „sadystycznego znęcania się“ nad niewinnymi duszyczkami, tego „strupieszalego przeżytku“ odwiecznych systemów szkolnych i t. d., i t. d.

T. N. S. W. i „Przegląd Pedagogiczny“, jako jego organ, zawsze trzymając rękę na pulsie życia szkolnego, sprawą egzaminów maturalnych zajmowały się stale i oddawna, zwłaszcza od chwili ogłoszenia przez Ministerstwo W. R. i O. P. nowego „Regulaminu gimnazjalnych egzaminów dojrzałości“ z dn. 19 grudnia 1925 roku. Natychmiast po ukazaniu się w druku „Regulaminu“ pismo nasze zamieściło jego fachową ocenę, pióra kol. Karola Dąbrowskiego¹⁾, a jednocześnie Zarząd Główny zawezwał Koła Towarzystwa, wszystkich jego członków, oraz członków Komisji egzaminacyjnych o nadsyłanie swych opinii o tym „Regulaminie“²⁾.

Do tej tak palącej sprawy „Przegląd Pedagogiczny“ powracał niejednokrotnie, bądź omawiając ogólne zasady nowego „Regulaminu“, np. w artykule p. t. „Od przypadku do przypadku“ na czele Nr. 22—23 z r. 1927, z powodu okólnika ministra G. Dobruckiego w sprawie „ściśłości wymagań“ m. in. na egzaminach maturalnych, bądź też dotykając niektórych szczegółów „Regulaminu“, budzących poważne zastrzeżenia (ob. artykuł dr. J. Gołąbka z Warszawy w sprawie „Piśmiennego egzaminu dojrzałości z języka polskiego i historii“ oraz dyr. A. Romanowicza z Wrześni: „Przewodnictwo przy egzaminach dojrzałości“, w Nr. 14 z r. 1928, a także artykuł dr. A. Fischa z Kalisza w kwestji „Piśmiennego egzaminu dojrzałości z fizyki“, w Nr. 18 z tegoż roku).

Ale ostrą kampanję moralną T. N. S. W. i „Przegląd Pedagogiczny“ stoczyły dopiero w r. 1929, kiedy po trzyletnim stosowaniu „Regulaminu“ ogół nauczycielstwa doszedł do jednozgodnego niemal wniosku, że „Regulamin“ ten nie wytrzymał próby życia, że piękne i humanitarne — na papierze — jego zasady wydają skutki wręcz przeciwne zamierzeniom jego twórców. Wtedy to, w dn. 10 czerwca 1929 r. Zarząd Główny T. N. S. W. złożył P. Ministrowi W. R. i O. P., dr. Sławomirowi Czerwińskiemu obszerny memoriał „w sprawie re-

¹⁾ „O nowym Regulaminie dojrzałości“ (z dn. 19 grudnia 1925), „Przegląd Pedagogiczny“ z r. 1926 Nr. 9, str. 225—230.

²⁾ P. „Przegląd Pedagogiczny“ z r. 1926, Nr. 20, str. 537—538.

formy egzaminów dojrzałości" z dn. 29 maja t. r. (memorjał ten ogłosił w całości „Przegląd Pedagogiczny” w Nr. 21 z r. 1929), a P. Minister przyjął przychylnie zawarte w memorjale postulaty i obiecał wziąć je pod rozagę przy pracy nad zmianą regulaminu dojrzałości, która miała rozpocząć się z początkiem nowego roku szkolnego 1929—1930¹⁾.

Jednocześnie „Przegląd Pedagogiczny” zamieścił szereg artykułów w sprawie matur, wypowiadając się zasadniczo za ich utrzymaniem z różnych względów zarówno natury wychowawczej, jak i organizacyjnej, jak również domagając się licznych zmian w samym „Regulaminie”, budzącym z roku na rok coraz to większe wątpliwości (p. artykuły: „Pod znakiem matur” w Nr. 19, str. 451—453, „Dwie matury” w Nr. 20, str. 475—478, „Były i będą” w Nr. 21, str. 499—503).

Kiedy zmiana „Regulaminu egzaminów dojrzałości”, mimo zapowiedzi, nie nastąpiła, Redakcja „Przeglądu Pedagogicznego” zwróciła się z zapytaniem w tej sprawie, jak również i w sprawie programów szkolnych, do P. Ministra Czerwińskiego, na co w dn. 11 grudnia 1930 r. otrzymała od Ministerstwa piśmienną odpowiedź, iż „w przygotowanym obecnie nowym regulaminie egzaminu dojrzałości nie przewiduje się różnic między egzaminem w gimnazjach państwowych i w niepaństwowych z pełnymi prawami”, a „w gimnazjach niepaństwowych z niepełnymi prawami przewiduje się egzamin ze wszystkich przedmiotów”, wreszcie, że „nie przewiduje się częściowych zmian obecnego regulaminu przed wydaniem nowego”²⁾.

Odpowiedź była dość ogólnikowa, niezawodnie z tej przyczyny, że prace nad nowym regulaminem maturalnym nie były jeszcze w Ministerstwie zbyt daleko posunięte wobec zamierzonej ogólnej reformy ustroju szkolnictwa i programów nauczania.

Stanowisko nasze w ciągu ostatnich lat zasadniczo nie uległo zmianie: uważamy egzaminy maturalne, mimo wszystko, co przeciw nim powiedzieć można, za konieczność nieuniknioną, której zniesienie wprowadziłoby niesłychany zamęt do życia nie tylko szkolnego, ale i społecznego. W artykule p. t. „Były i będą”, wyżej wzmiankowanym, pióra sekretarza generalnego Towarzystwa, kol. J. Grabowskiego, zebrano dostateczną liczbę dowodów, przemawiających za ostateczną konkluzją autora: „Egzamin dojrzałości jest sprawdzianem pracy i przygotowania ucznia, nauczyciela i poziomu szkoły; sprawdzian taki w warunkach naszej rzeczywistości szkolnej jest konieczny; jeśli egzamin jest dobrze zorganizowany i dobrze przeprowadzony, jeśli regulamin egzaminu jest mądrze obmyślony i doprowadza do minimum element przypadkowości (czego o obecnym regulaminie powiedzieć nie możemy), wówczas matura nie jest „wymyślną torturą”, ale tem, czem być powinna: logicznym zakończeniem nauki w szkole średniej”³⁾.

Nie będziemy tu powtarzali argumentów kol. Grabowskiego, odsy-

1) P. „Przegląd Pedagogiczny” z r. 1929 Nr. 22, str. 521.

2) P. „Przegląd Pedagogiczny” z r. 1931 Nr. 1, str. 6.

3) P. „Przegląd Pedagogiczny” z r. 1929, str. 503.

łamy czytelników do jego artykułu. Zwrócimy uwagę na jedną tylko sprawę zasadniczą. O ile możnaby jeszcze podjąć dyskusję co do celowości matur w gimnazjach państwowych, przed komisją egzaminacyjną, złożoną z własnych nauczycieli, pod przewodnictwem dyrektora miejscowego gimnazjum, a to w tem przypuszczeniu, że poziom naukowy we wszystkich gimnazjach państwowych w Polsce jest mniej więcej jednakowy, o tyle rzecz się zupełnie inaczej przedstawia, jeżeli chodzi o szkoły prywatne. Wiemy przecież, jak różne są one pod każdym względem: naukowym, wychowawczym i t. d., jak różne stosują się w nich wymagania. Nadawać tym wszystkim zakładom prawo obdarzania swych wychowanków uprawnieniami, związanymi z ukończeniem gimnazjum państwowego, bez matury — o tem chyba nikt, kto jako tako zna życie szkolne, poważnie nie myśli. Ustanowienie więc przy tych szkołach państwowych komisji egzaminacyjnych pod przewodnictwem delegata kuratorjum, jest, jak dotąd, jedyną formą umożliwienia abiturjentom tych szkół uzyskania uprawnień państwowych. I w razie zniesienia matur cała młodzież, uczęszczająca do szkół prywatnych, za swoją wieloletnią pracę, za opłacane w tych szkołach wysokie wpisy nie miałyby w nagrodzie żadnych zdobytych praw, żadnych uprzywilejowań. Słowem, podwójna kara za winy nie popełnione.

A przecież gimnazjów niepaństwowych jest w Polsce przeszło 500, t. j. $\frac{2}{3}$ ogólnej liczby. Dlatego też problem matur jest w Polsce zupełnie inny, aniżeli w innych państwach Europy, jest tak zawiły, i dlatego też władze szkolne nie zdecydowały się dotąd zerwać z tym systemem selekcji młodzieży, bo innego jeszcze, niestety, nie wynaleziono.

Jeżeli więc matura ma być utrzymana, chodzi o to, w jaki sposób ma się ona odbywać? Inaczej mówiąc, czy obecny „Regulamin” ma się jeszcze utrzymać?

Możnaby powiedzieć, że wobec stopniowej realizacji nowego ustroju szkolnego, wobec przyszłego podziału szkoły średniej na gimnazjum i liceum, dzisiejszy system egzaminacyjny będzie musiał z konieczności, jeżeli się tak można wyrazić, umrzeć śmiercią naturalną. Słusznie, ale ta agonja będzie trwała jeszcze bardzo długo, bo reorganizacja szkolnictwa dojdzie do klasy ósmej dopiero po 6 czy 8 latach, a tymczasem „Regulamin”, którego poważne braki spostrzeżono i potępiono oddawna, dużo jeszcze złego może narobić. Zachodzi więc — naszym zdaniem — konieczność gruntownej rewizji tego Regulaminu. A im prędzej to nastąpi, tem lepiej. W jakich zaś kierunkach powinnyby pójść te zmiany, to wskazywał i szeroko a rzeczowo motywował wyżej wspomniany memoriał Zarządu Głównego T. N. S. W. z dn. 29 maja 1929 r. Wywodów tych powtarzać nie będziemy. Jedną tylko tendencję memoriału pragnęlibyśmy tu podkreślić: mianowicie, postulat rozszerzenia egzaminów piśmiennych (zniesienie t. zw. wyboru przedmiotów), przy równoczesnem ograniczeniu egzaminów ustnych do tych tylko przedmiotów, z których uczeń ma albo roczną ocenę niedostateczną, albo stopień niedostateczny z egzaminu piśmiennego. Jest to żądanie niewątpliwie słuszne, a przyniesie ono wielką ulgę młodzie-

ży, w tych zwłaszcza wypadkach, kiedy egzamin ustny staje się czczą formalnością, a jego rezultat, wobec stwierdzonych dostatecznych postępów ucznia, jest zgóry przesądzony.

Wzgląd, powyżej przytoczony, jest tylko jednym zarzutem przeciw obecnemu „Regulaminowi”. Zarzutów tych nagromadziło się już dziś sporo, i dlatego w imię dobra młodzieży i szkoły życzyłyby sobie wypadało, by w przyszłym roku szkolnym egzaminy maturalne odbywały się już według innego systemu. A może w ten sposób da się uniknąć niejednej „tragedji uczniowskiej”?

H. G.

Nowe „normy”.

Dnia 8-go czerwca r. b. podpisane zostały normy płac i wpisów na rok szkolny 1932/3. Znajdą je czytelnicy w tym samym numerze „Przeglądu Pedagogicznego”. Jakkolwiek „normy” w dalszym ciągu opierają się na zasadach, ustalonych na rok szkolny 1927/28, to jednakże w normach tegorocznych zaszły pewne zmiany w stosunku do roku zeszłego, zmiany, które nauczycielstwo niewątpliwie oceni jako niepomysłne, wobec czego wszystkim zainteresowanym należy się niniejsze wyjaśnienie. Chcę poinformować ogół nauczycielstwa, dlaczego normy zostały przez przedstawicieli T. N. S. W. podpisane, jakkolwiek w 2 punktach zmniejszają nasz dotychczasowy stan posiadania. Nie mogąc wchodzić w szczegóły dyskusji, jaka się toczyła na posiedzeniach przed ostatecznym uzgodnieniem poglądów i podpisaniem norm, zwrócę tylko uwagę na najważniejsze punkty. Czynię to tem chętniej, że w ostatnich czasach ukazało się w „Przeglądzie Pedagogicznym” kilka poważnych artykułów, w których między innymi i pod adresem osób, w Komisji Norm reprezentujących T. N. S. W., wyrażone zostały pewne poglądy, uwagi, dezyderaty. Mieliśmy je, oczywiście, w pamięci, lecz z natury rzeczy Komunikat Komisji Norm musi być zawsze do pewnego stopnia kompromisem wobec bardzo rozbieżnych nieraz poglądów. W roku bieżącym następujące sprawy wysunęły się odrazu na pierwszy plan: liczba zaliczanych trzyleci, wysokość wpisów i wysokość płac. Inne kwestje w stosunku do powyższych można już traktować, jako drugorzędne. My, przedstawiciele nauczycielstwa, sądziliśmy, że utrzymanie status quo będzie najwłaściwsze ze względu na sytuację ekonomiczną kraju i społeczeństwa. Byliśmy zdania, że, w granicach uprawnień, przyznawanych przez komisje finansowe, każda szkoła może ułożyć swój budżet z uwzględnieniem istotnych potrzeb, zarówno w dziedzinie wydatków rzeczowych szkoły, jako też i w zakresie przyznawanych ulg. Należy stwierdzić, że pogląd nasz był całkowicie podzielany i popierany przez przedstawicieli rodziców. Mimo to jednak nie mogliśmy niedocenić ważkości argumentów, że w obecnym stanie rzeczy pełne normy wypłacać mogły bardzo nieliczne szkoły i to z przyczyn wyjątkowych (niższe koszty administracyjne, tańszy lokal, lub t. p.), pozostawienie zaś dotychczasowej wysokości płac wobec faktu, że naprawdę znaczna

większość, przeważająca większość szkół zmuszona była obniżyć płace przeciętnie o 15%, stało się sprawą nierealną, a wistocie rzucającą ujemne światło na te szkoły, które z zupełnie uzasadnionych powodów 100% norm wypłacać nie mogły.

Doszlśmy więc do przekonania, że zrezygnowanie w roku bieżącym z norm raczej teoretycznych będzie korzystniejsze dla normalnej pracy w szkole i jej sprawiedliwej oceny. Tu należy wyjaśnić, że rozpowszechniony już pogląd, jakoby normy zostały zmniejszone o 15% nie jest ścisły. Wróciliśmy bowiem do tabeli z roku 1928/29 t. zn. do tabeli z przed ostatniej 15% podwyżki. Obniżka więc tegoroczna wynosi w rzeczywistości nieco mniej.

Jak wynika z punktu 2-go (ustęp 2-gi) zrezygnowaliśmy również w pewnych przypadkach z jeszcze jednego trzylecia pracy, t. j. zgodziliśmy się na to, że szkoły, które „ze względu na stan materialny nie będą uwzględniać wszystkich trzyleci pracy nauczycielskiej są upoważnione do skasowania w miarę potrzeby trzyleci 10-go, 9-go, 8-go i 7-go”. Zaraz jednak podaliśmy, że „skreślenie to nie może być precedensem w następnych latach szkolnych”. Strata jednak trzylecia jest to rzecz ciężka, oceniamy to w pełni, lecz niestety, nie możemy zapominać o tem, że to teoretyczne ustępstwo w praktyce uratuje napewno byt w szkole niejednego ze starszych kolegów. Tylko z myślą o nich zgodziliśmy się na powyższy punkt.

Jeśli omówiłem na początku to, co uważam za nasze straty, to pragnąłbym obecnie podkreślić i pewne zdobycze. A więc, aby nie dopuścić do załamania się zupełnego budżetów szkolnych, utrzymaliśmy dotychczasową wysokość wpisów, gdyż „Komisja Norm uznała za niezbędne utrzymanie wpisów w nie zmienionej wysokości, gdyż wszelkie zmniejszenie wpisów uniemożliwiłoby udzielanie ulg dzieciom niezamożnych rodziców w dotychczasowym zakresie”. Nie zmieniliśmy zupełnie naszego dotychczasowego stanowiska, któremu daliśmy wyraz w komunikacie jesiennym, tak dodatnio ocenionym przez prasę i społeczeństwo. Uważamy, że szkoła ma prawo pobierać normalny wpis od lepiej materialnie sytuowanych, aby móc dawać znaczne ulgi niezamożnym i nie pójść dalej w redukcji naszych uposażeń. Doprowadziliśmy do jasnego sprecyzowania p. 18-go dotyczącego rozrachunków między szkołą a rodziną nauczyciela w przypadku jego śmierci.

Wprowadziliśmy w p. 20-tym bardzo ważne dla nauczycielstwa postanowienie, dotyczące regulowania przez szkoły składek do ZUPU. (Są to uchwały tegorocznego Walnego Zjazdu). Na ten punkt zwłaszcza zwracam baczność uwagę zainteresowanych. W p. 24-ym wprowadziliśmy klauzulę, mówiącą, że „szkoły nie wypłacające pełnych norm, winny ograniczyć personel administracyjny i kancelaryjny do niezbędnego minimum”.

Normy zatem, obowiązujące w przyszłym roku szkolnym, są opisane. Że nie są one doskonałe i że nie realizują one wszystkich naszych dążeń do zapewnienia należytych warunków pracy nauczyciela w szkole prywatnej i społecznej, z tego zdajemy sobie sprawę. Niemniej należy stwierdzić, że w granicach istniejących i uznanych przez wszystkich kontrahentów postanowień nauczycielstwo może zapewnić

sobie najlepsze warunki pracy. Rozumie się samo przez się, że waga wielu najżywotniejszych spraw znajdzie się na terenie komisji finansowych, które powinny wiedzieć, że wykonanie norm tam, gdzie komisja finansowa będzie musiała działać, od nich wyłącznie zależy. Komisja Norm uważa się za instytucję nietylko odwoławczą (p. 23), lecz również i opiniodawczą. Jest rzeczą ważną, aby nauczycielstwo zechciało o tem pamiętać i zawsze w razie potrzeby z tego korzystać. Może, gdy zaczniemy przyszedły rok szkolny, oby jak najpomyślniej, zajdzie nieraz jeszcze potrzeba omówienia w „Przeglądzie Pedagogicznym” norm tegorocznych, bądź jako całości, bądź poszczególnych punktów. Teraz więc stwierdzę tylko, że, podpisując normy płac i wpisów na r. 32/33, uczyniłem to w przeświadczeniu, iż w naszej obecnej sytuacji lepszych warunków pracy i płacy w szkole społecznej i prywatnej nie można było osiągnąć.

Stanisław Sumiński (Warszawa).

NORMY PŁAC I WPISÓW

dla szkół średnich ogólnokształcących, zawodowych i seminarjów nauczycielskich.

NA ROK SZKOLNY 1932/33.

1. Opracowując normy płac i wpisów na rok szkolny 1932/33, Komisja Norm postanowiła w dalszym ciągu oprzeć się na zasadach, ustalonych na rok szk. 1927/28.

2. Wynagrodzenie nauczyciela za lekcje w szkole społecznej lub prywatnej w klasach od pierwszej do ósmej oblicza się na podstawie tabeli A i B.

Szkoły, które ze względu na stan materialny nie będą mogły uwzględnić wszystkich trzyleci pracy nauczycielskiej, są upoważnione do skasowania w miarę potrzeby ostatnich trzyleci: dziesiątego, dziewiątego, ósmego i siódmego. Skreślenie to nie może być precedensem w następnych latach szkolnych.

Przy zmianie szkoły nauczyciel, mający za sobą większą liczbę lat pracy, ma prawo zrzec się trzyleci powyżej pięciu.

3. Oprócz nauczycieli, posiadających pełny dyplom nauczycielski, za nauczycieli, pobierających uposażenie według tabeli „A”, należy uważać w roku najbliższym tych wszystkich, którym w latach poprzednich przyznawano równoważnik takiego dyplomu, a których kwalifikacyj Ministerstwo W. R. i O. P. jeszcze nie przeprowadziło. Nauczyciele z dyplomami Ministerstwa W. R. i O. P., dającym prawo nauczania danego przedmiotu tylko w kilku klasach, płatni są według tabeli „B”.

Nauczyciel wykwalifikowany, który ze względu na warunki lokalne szkoły powierzone ma prowadzenie przedmiotu, nie objętego jego dyplomem kwalifikacyjnym, płatny jest jako dyplomowany.

O ile nauczyciel otrzymuje dyplom Ministerstwa W. R. i O. P. w ciągu roku szkolnego, to odpowiednia zmiana w obliczaniu uposażenia winna bezwzględnie nastąpić od tego miesiąca, w którym dyplom został przesłany lub przedstawiony dyrekcji szkoły.

4. Nauczyciel niewykwalifikowany otrzymuje wynagrodzenie według tabeli „B”.

5. Obliczenie wynagrodzenia miesięcznego dokonywa się (zgodnie z art. 3—8 Ustawy z dnia 9.X.1923 r.) w punktach i przez ich liczbę mnoży się ostatnią mnożną — 43 gr., ogłoszoną przez Radę Ministrów.

6. Lata służby wojskowej, spędzone w armji podczas wojny po rozpoczęciu zawodu nauczycielskiego, dodaje się do lat pracy nauczycielskiej. Nauczyciele, powołani na ćwiczenia wojskowe, otrzymują za cały czas ich trwania pełną płacę.

7. Wynagrodzenie za jedną godzinę tygodniowo, miesięcznie wynosi:

Tabela „A”.

Z a p r z e d m i o t y	Kategorji I	Kategorji II	Kategorji III	Kategorji IV
	p u n k t ó w			
W latach pracy od 1 do 3	35.1	42.1	46.8	56.1
„ „ „ 4 „ 6	37.4	44.9	49.9	59.9
„ „ „ 7 „ 9	41.9	50.3	55.9	67.1
„ „ „ 10 „ 12	45.4	54.4	60.5	72.5
„ „ „ 13 „ 15	48.8	58.5	65.—	78.—
„ „ „ 16 „ 18	51.6	61.9	68.8	82.5
„ „ „ 19 „ 21	53.8	64.5	71.7	86.—
„ „ „ 22 „ 24	55.6	66.7	74.1	88.9
„ „ „ 25 „ 27	59.7	71.6	79.6	95.5
„ „ „ 28 „ wzwyż . .	63.8	76.6	85.1	102.1

Tabela „B”.

Z a p r z e d m i o t y	Kategorji I	Kategorji II	Kategorji III	Kategorji IV
	p u n k t ó w			
W latach pracy od 1 do 3	31.2	37.4	41.6	49.9
„ „ „ 4 „ 6	32.9	39.5	43.9	52.7
„ „ „ 7 „ 9	34.3	41.2	45.7	54.9
„ „ „ 10 „ 12	36.5	43.9	48.7	58.5
„ „ „ 13 „ 15	38.8	46.5	51.7	62.—
„ „ „ 16 „ 18	39.6	47.5	52.8	63.3
„ „ „ 19 „ 21	41.4	49.7	55.2	66.3
„ „ „ 22 „ 24	42.9	51.5	57.2	68.7
„ „ „ 25 „ 27	47.3	56.8	63.1	75.7
„ „ „ 28 „ wzwyż . .	51.4	61.8	68.6	82.4

Uwaga 1-sza: Podział przedmiotów dla szkół ogólnokształcących i seminarjów nauczycielskich na trzy kategorie w/g art. 34 Ustawy z dn. 9.X.1923 r. „O uposażeniu funkcjonarjuszów państwowych i wojska” jest następujący:

I-sza kategoria — kaligrafja, rysunki, praca ręczna, muzyka, śpiew i gimnastyka.

II-ga kategoria — religja, historia, geografja, higjena i propedeutyka filozofji.

III-cia kategoria — języki, matematyka, fizyka, chemja, przyroda i pedagogika.

Podział przedmiotów na kategorie w szkołach zawodowych w/g art. 51 Ustawy z dn. 9.X.1923 r. „O uposażeniu funkcjonarjuszów państwowych i wojska” jest następujący:

I-sza kategoria — kaligrafja, pisanie na maszynie, rysunki (odręczne, elementarne), rzeźba elementarna, praca ręczna (udzielana przez nauczycieli), muzyka, śpiew i gimnastyka.

II-ga kategoria — religja, historia, geografja (ogólna), higjena (ogólna).

III-cia kategoria — nauka ogólna języków, matematyka, fizyka, chemja (ogólna), przyroda (ogólna), prawoznawstwo, ekonomja polityczna, geometria wykreślna, ćwiczenia w pracowniach: fizycznej, chemicznej ogólnej i przyrodniczej ogólnej, stenografja, rysunek zawodowy w szkołach rzemieślniczo-przemysłowych, rysunek techniczny elementarny w szkołach technicznych, rysunek zawodowy ar-

tystyczny i rzeźba zawodowa oraz wszystkie przedmioty w szkołach dokształcających.

IV-ta kategoria — języki w zastosowaniu do zawodów, matematyka wyższa, przedmioty zawodowe specjalne i ćwiczenia z tych przedmiotów, oraz te przedmioty i ćwiczenia z zakresu projektowania w szkołach przemysłu artystycznego, które Minister W. R. i O. P. do tej kategorii przedmiotów zaliczy.

Uwaga 2-ga: Wszystkie zmiany w Ustawie, dotyczące podziału przedmiotów na kategorie, winny być automatycznie stosowane.

8. Dodatek ekonomiczny na każdego członka rodziny (nie więcej jednak, niż na pięciu członków) wynosi po 2,5 punktów, dodawanych do wynagrodzenia miesięcznego za każdą godzinę tygodniowo. Dodatek ekonomiczny należy się na żonę nie zarobkującą, męża niezdolnego do zarobkowania i dzieci do ukończenia lat 18, jeżeli zaś uczęszczają do szkół publicznych lub wskutek ułomności fizycznych czy umysłowych, albo nieuleczalnej choroby nie mogą na siebie zarabiać, to do ukończenia lat 24. Nauczycielowi, utrzymującemu całkowicie rodziców, dolicza się dodatek, jak na jednego członka rodziny. O ile mąż z żoną pracują w szkolnictwie prywatnym, to dodatki ekonomiczne pobiera jedno z nich.

9. Wychowawstwo jednej klasy płatne jest, jak 6—10 godz. lekcji kategorii II, wychowawstwo dwu klas płatne jest, jak 12—16 godzin lekcji. Wskazane jest, aby przy wychowawstwie jednej klasy nauczyciel miał najwyżej dwadzieścia cztery godziny nauczania tygodniowo, przy wychowawstwie dwu klas najwyżej 18 godzin.

10. Dyrektor całkowitej szkoły średniej (seminarium nauczycielskiego, lub też szkoły zawodowej, posiadającej nie mniej, niż pięć klas), prowadzący wszystkie jej sprawy pedagogiczne i gospodarcze, pobiera za kierownictwo, jak za 30 — 42 godzin lekcji tygodniowo przedmiotów najwyższej kategorii, stosowanej w danej szkole, oprócz tego otrzymuje bezpłatnie mieszkanie, opał i światło w naturze, lub ich równoważnik pieniężny.

Jeżeli szkoła nie ma wszystkich klas, to wynagrodzenie dyrektora może ulec zmniejszeniu, jeżeli zaś szkoła ma oddziały równoległe, to może być powiększone, nie więcej jednak, niż o wynagrodzenie za półtorej godziny najwyższej kategorii, stosowanej w danej szkole za każdy oddział. Dyrektor powinien uczyć w swojej szkole, ale nie powinien mieć więcej, niż 8 godzin lekcji tygodniowo, jeżeli kieruje całkowitą szkołą średnią lub seminarjum nauczycielskiem. Lekcje te są płatne.

Dyrektor całkowitej szkoły średniej (seminarium nauczycielskiego, lub też szkoły zawodowej, posiadającej nie mniej, niż pięć klas), który nie prowadzi spraw gospodarczych, pobiera za kierownictwo, jak za 20—30 godzin lekcji najwyższej kategorii, stosowanej w danej szkole, lecz bez dodatku mieszkaniowego, opału i światła. Kierownik powinien uczyć w swej szkole, ale nie powinien mieć więcej, niż 15 godzin lekcji tygodniowo (więcej godzin może mieć, jeżeli szkoła nie ma wszystkich klas).

Właściciel(ka) nie pracujący(a) w szkole ma prawo do pobierania płacy za 25 godzin lekcji III kategorii, o ile nie korzysta w inny sposób z dochodów szkoły.

11. Inspektorowie, zawiadowcy gabinetów szkolnych, bibliotekarze, sekretarze rad pedagogicznych, sekretarz i pracownicy administracyjni, oraz księża prefekci za wygłaszanie nauk świętecznych i niedzielnych otrzymują wynagrodzenie, zależnie od warunków miejscowych; w przypadkach, przewidzianych w art. 35 i 52 Ustawy z dn. 9.X.1923 r., nie mniejsze, jak wskazane w Ustawie.

Wyjątek z art. 35 Ustawy (dotyczy szkół ogólnokształcących i seminarjów nauczycielskich):

„Zawiadywanie biblioteką dla uczniów lub zbiorami i pracownią przyrodniczą, zalicza się, jak 2 godziny lekcji kategorii I.

„Zawiadywanie zbiorami fizyczno-chemicznymi i odpowiednią pracownią fizyczną lub chemiczną tam, gdzie zostały rozdzielone, zalicza się nauczycielowi, jako 3 godziny tygodniowo lekcji kategorii I.

„Zawiadywanie innymi zbiorami szkolnymi (biblioteką nauczycielską, zbiorami map, obrazów, tablic, modeli i t. p.), oraz opieka nad organizacjami harcerskimi w szkole nie wynagradza się specjalnie i nie wpływa na zmniejszenie określonej art. 34 obowiązkowych godzin lekcji dla nauczycieli.

„W wyjątkowych wypadkach wynikającej stąd znaczniejszej pracy Minister

W. R. i O. P. może w porozumieniu z Ministrem Skarbu wyznaczyć odpowiednie wynagrodzenie.

„Księżom prefektem liczy się wygłaszanie nauk świątecznych dla uczniów za 1 godzinę kategorii II”.

Wyjątek z art. 52 Ustawy (dotyczy szkół zawodowych):

„Zawiadywanie zbiorami i pracownią przyrodniczą ogólną zalicza się jako 1 godzina lekcji kategorii III.

„Zawiadywanie pracownią chemii ogólnej w szkołach chemicznych zalicza się jako 3 godziny lekcji kategorii III; w innych szkołach jako 1 godzina kategorii III.

„Zawiadywanie biblioteką szkolną zalicza się najwyżej jako 2 godziny lekcji kategorii III.

„Zawiadywanie laboratorjami specjalnemi, nadzór techniczny nad warsztatami i zakładami maszynowemi, kierownictwo sklepu wzorowego, zarząd folwarków, ogrodów i lasów szkolnych zalicza się najwyżej jako 10 godzin lekcji kategorii IV.

„Zawiadywanie zbiorami do przedmiotów specjalnych i artystycznych zalicza się najwyżej jako 2 godziny lekcji kategorii IV”.

W zależności od miejscowych warunków może być opłacane również zawiadywanie pracowniami i zbiorami innych przedmiotów, przepisami Ustawy nie objętych, oraz wykonywanie czynności specjalnych, jak to: prowadzenie orkiestry, organizacja przedstawień teatralnych, popisów i t. d.

Koszty, związane z wycieczkami szkolnemi, prowadzeniem uczniów na uroczystości, wystawy, do teatrów, kin, muzeów i t. d., oraz połączone ze zdobywaniem okazów i materiałów do ćwiczeń w pracowniach, winny być nauczycielowi zwracane.

Uwaga 3-cia: Wynagrodzenie nauczycielstwa społecznych szkół zawodowych, subsydjowanych przez Państwo, winno być regulowane w myśl zarządzeń Ministerstwa W. R. i O. P. Wszystkie pozostałe paragrafy niniejszych uchwał obowiązują te kategorie szkół, jak dotychczas.

12. Wynagrodzenie miesięczne powinno być wypłacane w stałym terminie pomiędzy pierwszym a dziesiątym każdego miesiąca zgóry. Rok szkolny zaczyna się od 1-go sierpnia a kończy dnia 31 lipca. Nauczyciel, który zaczyna pracę we wrześniu nawet po rozpoczęciu roku szkolnego, jeśli to opóźnienie wynikło nie z jego winy i ma umowę do końca roku szkolnego, otrzymuje wynagrodzenie za dwa miesiące. Nauczycielowi zaś, który rozpoczyna pracę później, oblicza się pobory za 2 miesiące wakacyjne (lipiec i sierpień) proporcjonalnie, mnożąc 0,1 poborów za sierpień i lipiec przez liczbę miesięcy pracy w danej szkole.

13. Zaangażowanie obowiązuje obie strony:

a) na jeden rok (podczas trzyletniego okresu próbnego), z wypowiedzeniem przed 1-ym kwietnia;

b) na czas nieograniczony po trzech latach próby (nauczyciel stały) nie dalej, jak do wieku prekluzyjnego, przewidzianego przez Ustawę z dn. 24.XI.27 r. o ubezpieczeniu pracowników umysłowych (Dz. U. R. P. Nr. 106, poz. 911), z wypowiedzeniem przed 1-ym lutego ostatniego roku pracy z podaniem motywów;

c) na ściśle określony czas (przy zaangażowaniu nauczyciela niewykwalifikowanego lub przyjętego na czas choroby, urlopu, lub ustąpienia nauczyciela, stałe pracującego w szkole).

14. Umowa powinna być na piśmie i zawierać:

a) powołanie się na §§ 12 — 15 Norm Płac i Wpisów;

b) zakres zajęć z liczbą godzin tygodniowych pracy nauczyciela w szkole na rok następny lub ściśle określony czas w wypadku, przewidzianym przez punkt c) § 13;

c) podstawę do obliczania uposażenia (patrz § 7 i 23).

Coroczne odnawianie umowy z nauczycielem stałym (po trzech latach pracy w danej szkole) nie jest konieczne; niezawiadomienie na piśmie o rozwiązaniu umowy przed dniem 1 lutego jest dowodem przedłużenia tej umowy na rok następny. Natomiast nie później, jak przed dniem 1 kwietnia nauczyciel stały ma być powiadomiony o zakresie obowiązków, które mu będą powierzone w roku następnym. Zaproponowanie nauczycielowi mniejszej liczby godzin w porównaniu z rokiem poprzednim i w takim stopniu, że znajduje się to w rażącym stosunku do liczby godzin poprzednio opłacanych, będzie równoznaczne z rozwiązaniem umowy przez właściciela, chyba że to się stało na skutek zmiany programu i likwidacji

oddziałów lub klas, zmniejszenia w całej szkole liczby godzin opłacanych, lub znacznego zmniejszenia zdolności do pracy danego nauczyciela.

Nauczycielowi, uczącemu w szkole prywatnej, przysługuje po czterech latach pracy w danym zakładzie prawo do urlopu bezpłatnego, o ile wskaże na miejsce swoje odpowiedniego zastępcę. Urlop nie może trwać dłużej, niż jeden rok.

15. Wypowiedzenie nauczycielowi pracy w ciągu roku szkolnego może nastąpić tylko z nakazu władz szkolnych państwowych lub w przypadku, nadającym się do dyscyplinarnego traktowania, wreszcie z wyroku sądu polubownego lub z orzeczenia Komisji Rozjemczej przy T. N. S. W., względnie przy Stow. Naucz. Szkół Zawodowych. Nauczycielowi nie wolno również w ciągu roku szkolnego usunąć się ze szkoły z wyjątkiem: a) przeniesienia nauczyciela przez władzę państwową do innej miejscowości, b) wyraźnego nakazu ze strony władzy państwowej, c) dłuższej choroby, d) niedotrzymania umowy ze strony właściciela szkoły, e) objęcia przez nauczyciela wyższego stanowiska (dyrektora, wizytatora, inspektora i t. p.), rezygnacji także z innych powodów po dostatecznym umotywowaniu. W razie niezgodności poglądów stron rozstrzyga o ważności motywów sąd polubowny, Komisja Rozjemcza T. N. S. W., względnie Stow. Naucz. Szkół Zawodowych.

W razie zerwania umowy, przewidzianej w punkcie a) i c) § 13, strona winna zerwaniu płaci stronie poszkodowanej sumę równoważną przewidzianemu w umowie wynagrodzeniu do końca okresu, na który umowa była zawarta.

W przypadku zerwania umowy, przewidzianej w punkcie b) § 13, jak również wypowiedzenia posady (nawet przed dniem 1 lutego) bez uzasadnionych powodów nauczycielowi stałemu stronie, uznana za winną przez sąd polubowny, Komisję Rozjemczą T. N. S. W., względnie Stow. Naucz. Szkół Zawodowych, prócz wypłaty kwoty równoważnej wynagrodzeniu do końca okresu, na który umowa opiewa, płaci odszkodowanie w wysokości, określonej przez tenże sąd polubowny lub Komisję Rozjemczą, nie większej jednakże, niż wynagrodzenie, należne za półroczną pracę danego nauczyciela.

Wypowiedzenie umowy winno być pisemne i doręczone interesowanemu w obowiązującym terminie.

16. Za egzaminowanie uczniów podczas egzaminów wstępnych pobiera się opłatę, którą szkoła dzieli pomiędzy egzaminatorów i personel kancelaryjny zaraz po ukończeniu egzaminów.

17. Nauczyciele zawodowi czynni i pracownicy administracyjni szkół średnich ogólnokształcących, zawodowych i seminarjów nauczycielskich nie ponoszą kosztów kształcenia swoich dzieci w szkołach, w których sami pracują, w innych zaś szkołach społecznych i prywatnych płacą połowę obowiązującego wpisu. Sierryty po nauczycielach zawodowych szkół średnich ogólnokształcących, zawodowych i seminarjów nauczycielskich wolne są od opłaty szkolnej we wszystkich szkołach społecznych i prywatnych.

18. (Nie obowiązuje szkół, mających prócz przewidzianego w Rozporządzeniu Prezydenta Rzplitej z dn. 24.XI.1927, inny korzystniejszy sposób zabezpieczenia pracowników na wypadek śmierci).

W każdym przypadku śmierci nauczyciela szkoła obowiązana jest niezwłocznie wypłacić na koszty pogrzebu rodzinie zmarłego lub też osobom, które zajęły się pogrzebem zmarłego kwotę, równającą się miesięcznej pensji zmarłego.

Prócz tego szkoła obowiązana jest wypłacić rodzinie zmarłego nauczyciela pobierającego dodatek ekonomiczny całkowitą jego pensję w ciągu sześciu miesięcy, poczynając od następnego po dacie zgonu miesiąca.

W przypadku śmierci nauczyciela, ubezpieczonego przez daną szkołę w Zakładzie Ubezpieczeń Pracowników Umysłowych, szkole przysługuje prawo z należnej rodzinie zmarłego sześciomiesięcznej pensji potrącić część, wypłaconej rodzinie przez Z. U. P. U. odprawy, powstałą ze składek ubezpieczeniowych, wpłacanych przez szkołę (p. art. 104 Rozp. Prez. Rzpl. z dn. 24.XI.1927) nie zaś przez ubezpieczonego.

Jeśli zmarły pracował w danej szkole przez szereg miesięcy, w czasie których uposażenie jego nie było jednakowe, część wspomnianej wyżej odprawy jednorazowej z Z. U. P. U. obliczana jest w myśl art. 33 i 104 Rozp. Prez. Rzpl. z dn. 24. XI.1927. Wypłacana zaś przez szkołę rodzinie zmarłego nauczyciela sześciomiesięczna pensja, oblicza się według normy, która przysługiwała zmarłemu w ostatnim roku jego pracy w danej szkole.

Przykłady obliczeń są podane w załączniku.

19. Jeżeli nauczyciel należy do Kasy Chorych, szkoła opłaca ustawą przewidziane $\frac{3}{5}$ premji, pozostałe zaś $\frac{2}{5}$ premji potrąca się z pensji. Jeżeli nauczyciel uczy w kilku szkołach jednocześnie, $\frac{3}{5}$ premji Kasy Chorych rozkłada się na te szkoły w stosunku proporcjonalnym do pobieranego w nich przez nauczyciela wynagrodzenia. W razie długotrwałej choroby nauczyciela lub innego, mającego roczną umowę, pracownika szkolnego, stwierdzonej orzeczeniem lekarskiem, a uniemożliwiającej mu pracę w szkole, otrzymuje on całkowite wynagrodzenie w czasie choroby w ciągu 6-ciu miesięcy, o ile pracuje przynajmniej trzy lata w danej szkole; w pozostałych przypadkach otrzymuje całkowite wynagrodzenie tylko do końca roku szkolnego, nie więcej jednak, jak za trzy miesiące, w pierwszym i drugim przypadku szkole przysługuje prawo potrącenia faktycznie wypłaconego przez Kasę Chorych odszkodowania za czas niezdolności do pracy.

20. W stosunku do nauczycieli i pracowników administracji, ubezpieczonych zgodnie z Rozporządzeniem Prezydenta Rzpltej z dn. 24.X.1927, obowiązują następujące przepisy:

a) składka ubezpieczeniowa musi być przez szkoły regularnie wpłacana do Z. U. P. U. bezpośrednio po wypłacie pensji za dany miesiąc;

b) nauczyciel, wychodzący ze szkoły, powinien otrzymać wykaz wpłaconych za niego i przez niego składek, w należytej formie prawnej;

c) nauczycielowi przysługuje prawo stale sprawdzać stan swego konta w kancelarii szkoły, a ponadto szkoła z końcem roku obowiązana jest zdać sprawę ze stanu konta nauczycieli w Z. U. P. U.;

d) zaleganie z wpłatą składek do Z. U. P. U. może nastąpić jedynie za zgodą grona nauczycielskiego lub też Komisji Finansowej; zaleganie ze składkami nie może mieć miejsca w stosunku do nauczyciela, opuszczającego szkołę.

21. Przepisy §§ 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19 i 20 dotyczą narówni z nauczycielami kierowników szkół, o ile indywidualna umowa kierownika z koncesjonariuszem nie zawiera warunków dla kierownika korzystniejszych.

22. Komisja Norm uznała za niezbędne utrzymanie wpisów w nie zmienionej wysokości, gdyż wszelkie zmniejszenie wpisów uniemożliwiłoby udzielanie ulg dzieciom niezamożnych rodziców w dotychczasowym zakresie.

Wpisy w roku szkolnym 1931/32 wynosić będą w Warszawie i Łodzi od 520 do 600 punktów (1 punkt = 43 gr.) kwartalnie w zależności od przeciętnej liczby uczniów w jednym oddziale danej szkoły średniej.

Jeżeli wpisy, mieszczące się w powyższych granicach, nie dadzą możności pokrycia kosztów prowadzenia szkoły, to w drodze wyjątku wysokość ich może być zmieniona jedynie po porozumieniu się szkoły z Komisją Norm.

Szkoła nie powinna pobierać wpisów, przekraczających istotne jej potrzeby. Szkoła może pobierać wpisy niżej oznaczonego minimum tylko w przypadku pełnej wypłacalności w stosunku do personelu szkolnego.

Wpisy pobiera się za cały rok szkolny, chociażby uczeń opuścił szkołę przed końcem roku szkolnego.

23. Dla załatwienia sprawy w przypadku, gdy prawidłowość wykonania postanowień Komisji Norm jest kwestjonowana przez jedną ze stron, w szkole powinna być zwołana Komisja Finansowa, składająca się: 1) z kierownika szkoły i przedstawicieli; 2) właściciela szkoły lub rady opiekuńczej (jeżeli szkoła ją posiada); 3) grona nauczycielskiego szkoły w liczbie 3 osób z wyboru tegoż grona i 4) organizacji rodzicielskiej przy szkole, o ile taka organizacja istnieje. (Nie obowiązują szkół społecznych, w skład Zarządu których wchodzi reprezentanci grona nauczycielskiego i organizacji rodzicielskiej). Instancją odwoławczą w kwestiach spornych jest Komisja Norm, do której ma prawo odwoływać się każda z zainteresowanych stron.

24. Normy powyższe, obliczone dla Warszawy i Łodzi, w innych miejscowościach, zależnie od warunków, mogą być mniejsze, nie więcej jednak, niż o $\frac{1}{6}$. Decyzja w tej sprawie należy do komisji miejscowej, utworzonej analogicznie do Komisji Norm. W razie niemożności porozumienia się należy się zwrócić do Komisji Norm w Warszawie. W szkole, mającej od pierwszego kwartału szkolnego Komisję Finansową, zorganizowaną zgodnie z § 23 Norm Plac i Wpisów, różnica pomiędzy wynagrodzeniem, przypadającym nauczycielowi, według postanowień Komisji Norm Plac i Wpisów, a wynagrodzeniem, ustalonym przez Komisję Finansową danej szkoły, nie idzie na dług teje szkoły.

Szkoły, nie wypłacające pełnych norm winny ograniczyć personel administracyjny i kancelaryjny do niezbędnego minimum.

Umowy z poszczególnymi nauczycielami i kierownikami, zawarte na warunkach, przewyższających normy niniejsze, są dopuszczalne jedynie w razie pełnej wypłacalności szkoły w stosunku do pozostałego personelu.

25. Jeżeli w ciągu roku szkolnego zajdą zmiany, które, będąc w ścisłym związku z wysokością norm plac i wpisów, uczyniłyby powyższe uchwały nierealnymi, Komisja Norm niezwłocznie zbada możliwość i warunki zmiany dotychczasowych norm oraz ogłosi odpowiedni komunikat.

Zmiany w uposażeniach jakichkolwiek pracowników państwowych lub niepaństwowych nie powodują automatycznie analogicznych zmian w powyższych normach.

Regulaminowo rewizja mnożnej odbywa się w połowie roku szkolnego.

CZŁONKOWIE KOMISJI NORM:

(—) *Halina Gepnerówna*

(—) *Stefan Klepa*

Przedstawiciele Koła Dyrektorów i
Przełożonych Szkół Średnich Męskich
i Żeńskich.

(—) *Irena Sobolewska*

Przedstawicielka Stowarzyszenia Dy-
rektorek i Dyrektorów Szkół Średnich
Żeńskich Prywatnych.

(—) *Lidja Bobrowa,*

(—) *Aleksander Lipa,*

(—) *Wacław Wyczółkowski,*

Przedstawiciele Zarządu Głównego
Stowarzyszenia Nauczycieli Szkół Za-
wodowych.

(—) *Zofja Dąbrowska,*

(—) *Paweł Ordyński,*

(—) *Stanisław Sumiński,*

(—) *Antoni Czekalski,*

Przedstawiciele Zarządu Głównego To-
warzystwa Nauczycieli Szkół Średnich
i Wyższych.

(—) *Kazimierz Kiersnowski,*

(—) *Witold Malcurzyński,*

Przedstawiciele Zjednoczenia Zrzeszeń
Rodzicielskich w Polsce.

(—) *Bronisław Załuski,*

Przedstawiciel Wydziału Wykonaw-
czego Związku Zrzeszeń Społecznych,
utrzymujących szkoły średnie w Pol-
sce.

Warszawa, dnia 8 czerwca 1932 r.

N. T. A. w sprawie przenoszenia nauczycieli w stan nieczynny.

Wobec mnożących się wypadków zaskarżania do N. T. A. zarządzeń władz szkolnych, przenoszących nauczycieli w stan nieczynny, a w następstwie w stan spoczynku, podajemy do wiadomości kolegów tekst dosłowny *zasady prawnej*, ustalonej przez N. T. A. przed paru miesiącami, w której Trybunał określa naturę i charakter uprawnień władzy do przenoszenia nauczycieli w stan nieczynny, a tem samem zasadniczo rozstrzyga wszelkie w tym przedmiocie wnoszone skargi teraz, czy w przyszłości.

Prawna zasada ta, ujmująca zresztą w zwięzłej formie treść wszystkich w tej materji dotąd już wydanych orzeczeń N. T. A., z których kilka mieliśmy już sposobność zakomunikować, sformułowana została przy wyroku, wydanym w dniu 23 lutego 1932 na skargę profesora gimnazjum państwowego w N. kol. T. G. L. rej. 2987/30, i opiewa:

„W myśl art. 60 ustawy z dn. 1 lipca 1926 o stosunkach służbowych nauczycieli (znowelizowany tekst Dz. U. R. P. poz. 462/28) ocena zarówno co do faktu, czy zaszły okoliczności, powodujące przeniesienie w stan nieczynny, jak i co do tego, czy te okoliczności usprawiedliwiają to przeniesienie z punktu widzenia dobra służby, należy do zakresu swobodnego uznania władzy, przenoszącej w stan nieczynny”.

X.

Komunikat Komitetu Zbiórki na Okręt

„Dar Szkoły Polskiej”.

W dniu 19.IV r. b. odbyło się posiedzenie Komitetu Zbiórki na okręt „Dar Szkoły Polskiej”, na którym delegacja Komitetu, w osobach przewodniczącego dr. St. Sumińskiego i M. Sochy, złożyła sprawozdanie z audjencji u. P. Wiceministra Przemysłu i Handlu, J. Kozuchowskiego.

P. Wiceminister po oświadczeniu, że fundusze, zebrane na „Dar Szkoły Polskiej”, będą w najbliższej przyszłości zwrócone Komitetowi, który będzie mógł nimi dysponować całkowicie według swego uznania, zakomunikował delegacji, że, jego zdaniem, Komitet winien nadal prowadzić rozpoczętą akcję, jako mającą doniosłe znaczenie wychowawcze, że jednak zebrane fundusze winny być obracane nie na flotę handlową, będącą przedsiębiorstwem dochodowym, lecz na flotę wojenną, przyczem akcja zbiórki winna być skomasowana, gdyż zbieranie składek przez różne grupy ofiarodawców na poszczególne okręty odsuwa realizację zamierzeń do bardzo oddalonej przyszłości.

Po dyskusji, która wykazała, że zebrani całkowicie podzielają stanowisko P. Wiceministra J. Kozuchowskiego, Komitet jednogłośnie uchwalił nadal prowadzić akcję zbiórki na terenie szkół z tem, że zebrane fundusze, jak i przyszłe wpływy, będą przeznaczone na ogólny cel budowy floty wojennej.

Oświadczenie P. Wiceministra Kozuchowskiego co do zwrotu Komitetowi zebranych przezeń funduszy zostało potwierdzone pismem z dnia 6.VI r. b. L. O. Pr. VII. 81/32, skierowanym do Prezesa Komitetu treści następującej:

„Powołując się na kilkakrotne rozmowy z Panem Prezesem w sprawie kontynuowania zbiórki na „Dar Szkoły Polskiej”, uprzejmie komunikuję, że:

1) uważam za pożądane w najwyższym stopniu, aby Komitet utrzymał swoją organizację i akcję prowadził na dotychczasowych zasadach;

2) uważam za praktycznie pożądane, aby utrzymano dotychczasowy tytuł, druki i przechowywanie na rku 30 w P. K. O.;

3) ze swej strony wydałem polecenie księgowania na oddzielnym rachunku kwot, zebranych przez organizacje, reprezentowane przez Pana Prezesa;

4) nie mogę w tej chwili wskazać przyszłego rachunku, który będzie otwarty przez nowe władze ogólnokrajowej zbiórki na flotę narodową, i dlatego utrzymuję rk. Nr. 30 do dyspozycji ofiarodawców w czasie przejściowym;

5) z chwilą otwarcia powyższego rachunku będę przekazywać kwoty z konta likwidacyjnego w miarę sprawdzania sprawozdań;

6) w chwili obecnej jestem w stanie przekazać saldo na 1 stycznia 1932 roku na rk. „Dar Szkoły Polskiej”, oraz wyrażam gotowość przekazywania następnych kwot w miarę sprawdzania obrachunku ze Stołecznym Komitetem w terminie do 1 września r. b. oraz wyjaśniam, że Pan Minister Przemysłu i Handlu zgłosił przed kilku tygodniami wniosek o powołaniu władz nowej zbiórki P. Prezesowi Rady Ministrów.

Likwidator (—) J. Kozuchowski, Podsekretarz Stanu”.

Po ferjach wakacyjnych Komitet przystąpi do intensywnej pracy i rozpocznie wysyłkę nowej partji nalepek.

Komitet zbiórki stosownie do powyższego wzywa Szanowne Koleżanki i Szanownych Kolegów do dalszego prowadzenia akcji.

CIECHOCINEK — Willa „Liljana” — ulica Toruńska 4, blisko tężni, parku, kąpieli, poczty, skanalizowana, elektryczność. Pokoje od 2 zł. Utrzymanie na żądanie. Dla członków T. N. S. W. pokój z utrzymaniem 6 zł. dziennie. Adres: do dnia 24.VI 1932 r.: Warszawa, ul. św. Barbary Nr. 9 m 1, informacje od godz. 4 po poł., później — Ciechocinek, ul. Toruńska Nr. 4, Willa „Liljana”.

Z ż y c i a T. N. S. W.

Igrzyska młodzieży w Bydgoszczy.

W wielkim pochodzie naszego świata szkolnego ku podniesieniu sprawności fizycznej i zdrowia młodego pokolenia zaznaczyła się ostatnio w sposób imponujący nasza organizacja przez wspaniałą imprezę igrzysk szkół średnich na stadionie miejskim w Bydgoszczy, podjęta przez Bydgoskie Koło T. N. S. W. Igrzyska, które odbyły się w niedzielę, dnia 5 czerwca, stały się wielkim świętem młodzieży i radosną sensacją dla Bydgoszczy, która dostarczyła około 10.000 widzów i zapewniła pokaźny dochód w kwocie 1705 zł. 66 gr., przeznaczony na kolonje letnie dla młodzieży szkół średnich.

Igrzyska, zorganizowane pod protektoratem P. Ministra W. R. i O. P., zaszczycił swą obecnością delegat Min. W. R. i O. P. p. Nacz. Błoński oraz Kurator Okręgu Szk. Poznańskiego, dr. J. Namysł, w towarzystwie naczelnika wydziału dr. Włada i wizytatora p. Walerjana Sikorskiego. Obecni byli również członkowie Zarządu Głównego i Zarządu Okręgowego T. N. S. W. Ponieważ igrzyska zorganizowano ku czci 75 rocznicy urodzin gen. Baden Powella, przeto w komitecie honorowym wziął udział również Konsul W. Brytanji w Bydgoszczy, p. James Winning.

W igrzyskach wzięły udział następujące szkoły: żeńskie Katolickie Gimnazjum Humanistyczne miasta Bydgoszczy, Gimnazjum T. N. S. W., żeńskie Seminarjum Nauczycielskie, Państwowe Gimnazjum Humanistyczne, Państwowe Gimnazjum Klasyczne, Państw. Seminarjum Nauczycielskie, Miejskie Gimnazjum im. Kopernika, Miejska Szkoła Handlowa i Szkoła Wydziałowa.

Na program złożyły się: 15-minutowa lekcja gimnastyki (10 zastępów chłopców i 4 dziewcząt, każdy po 32 ćwiczących) pod kierunkiem kol. F. Wojciechowskiego, dalej gry i zabawy pod kierunkiem kol. W. Przybylskiego, tańce narodowe przeszło 100 par dzieci w strojach narodowych pod kierunkiem kol. St. Szerwentkówny i E. Rysyówny, zawody lekkoatletyczne i rejd kolarski pod kierunkiem kol. Albrychta, wreszcie pokaz kolumny harcerek pod kierunkiem kol. E. Hoppego i chór pod kierunkiem kol. M. Karaśkiewicza.

Organizację igrzysk przeprowadziło Koło Bydgoskie T. N. S. W. (prezes, kol. Pietrzonka). Cała strona techniczna była dziełem sekcji wychowania fizycznego T. N. S. W., doskonale rozwijającej się pod prezesurą kol. A. Timlera. Kierownikiem technicznym igrzysk był kol. W. Albrycht.

Jak wiadomo, niedawno odbył się w Bydgoszczy zjazd okręgowy sekcji wychowania fizycznego z udziałem prezesa sekcji głównej kol. prof. dr. Eug. Piaseckiego oraz wizytatora W. Sikorskiego.

Z ruchu organizacyjnego.

Sekcja wychowania fizycznego przy Warszawskim Kole T. N. S. W. odbyła zwyczajne walne zgromadzenie w środę, dnia 8 b. m. Po odczycie p. majora Misiury na temat „Czynnik znużenia w zagadnieniach racjonalizacji pracy i wychowania fizycznego”, odbyło się zebranie sprawozdawcze i wybory nowego Zarządu, do którego weszli kol. kol. Flisak, Francikowski, Pilich i Starzyński. Sekcja wychowania fizycznego zorganizowała w ubiegłym okresie szereg ciekawych odczytów, obecnie zaś tworzy dwie kolonje nad morzem: dla chłopców i dziewcząt ze szkół warszawskich.

Nowe Koło T. N. S. W. powstało w *Milanówku* pod Warszawą. Prezesem wybrano kol. dyr. Stanisława Fiedorowicza, sekretarzem kol. Leona Dziubeckiego, skarbnikiem kol. Eug. Sawrynowicza. Nowemu Kolu przesyłamy serdeczne życzenia pomyślnego rozwoju.

Na zebraniu *Kola T. N. S. W. w Mikołowie*, odbytem przy udziale prezesa Okręgu Śląskiego T. N. S. W., kol. Wielebińskiego, postanowiono reaktywować zarząd w ostatnich czasach Koło. W skład tymczasowego prezydium powołano kol. J. Masłankę jako prezesa, kol. K. Kozłowskiego jako sekretarza i kol. T. Szarszaniewicza jako skarbnika.

Ze szkół T. N. S. W.

Koło T. N. S. W. w Ostrowcu Kieleckim obchodziło w dniu 8 maja uroczystość poświęcenia sztandaru Szkoły Handlowej, założonej przez nie w 1924 r. i dotąd utrzymywanej. Uroczystość rozpoczęła się nabożeństwem, odprawionem w kościele parafjalnym. Po nabożeństwie odbyło się poświęcenie sztandaru. Następnie na boisku państwowego seminarjum nauczycielskiego przy licznych udziale

zaproszonych gości i zgromadzonej młodzieży Szkoły Handlowej oraz delegacji wszystkich szkół i organizacji uczniowskich w Ostrowcu wbijano gwoździe w drzewce sztandaru, pięknie wykonanego podług projektu p. M. Żakowskiej. W dalszym ciągu uroczystości odbyła się akademija w sali aktowej seminarjum, na którą złożyły się przemówienia prezesa Koła Ks. Z. Kossobudzkiego, wizytatora inż. Witkowskiego, zastępcy starosty majora Kurzei, prezesa Rady Miejskiej inż. M. Radwana, kol. Zofji Ginterowej, dyr. szkoły p. K. Burdy oraz śpiewy i deklaracje. Uroczystość zakończono śniadaniem, przy którym liczne grono nauczycielstwa i zaproszonych gości spędziło na miłej pogawędce i w serdecznym nastroju kilka godzin.

Gimnazjum T. N. S. W. w Bydgoszczy uzyskało ostatnio znacznie lepsze warunki rozwoju skutkiem rozwiązania się T-wa Społecznego Gimnazjum Żeńskiego Humanistycznego w Bydgoszczy, które zwinęło też swoje gimnazjum (jedyne prywatne poza prowadzonym przez Koło T. N. S. W.) i zawarło z Kołem T. N. S. W. układ, zapewniający ułatwienia w przyjmowaniu dzieci ze wspomnianego gimnazjum do gimnazjum T. N. S. W. Gimnazjum T. N. S. W. otwiera też koedukacyjną szkołę przygotowawczą (klasy I—V), która będzie się mieściła w oddzielnym lokalu przy ulicy Paderewskiego.

Biuletyn Lwowski.

Otrzymałszy pierwszy numer Biuletynu Zarządu Okręgu Lwowskiego T. N. S. W., wydawanego pod redakcją kol. Stanisława Wilka. Biuletyn zawiera m. inn. sprawozdanie z Nadzwyczajnego Walnego Zgromadzenia Okręgu, odbytego w dniu 15 maja b. r. z powodu rezygnacji prezesa, kol. dr. St. Kuczyńskiego. Prócz delegatów 16 Kół T. N. S. W. obecni byli na zjeździe przedstawiciele władz szkolnych, a mianowicie naczelnicy wydziału z Kuratorjum pp. Hoestlich i Juss oraz p. wizytator Szedziwy. Zebranie uchwaliło serdeczne podziękowanie kol. Kuczyńskiemu „za wierną i owocną służbę Towarzystwu, Narodowi i Państwu” i powołało jednomyślnie na stanowisko prezesa redaktora „Muzeum”, kol. Piotra Zygmunta Dąbrowskiego. Następnie kol. Dąbrowski wygłosił referat na temat „Nasze stanowisko wobec ustawy o ustroju szkolnictwa”, poczem uchwalono jednomyślnie następujące rezolucje:

Walne Zgromadzenie Okręgu Lwowskiego T. N. S. W. w zrozumieniu *doniosłego znaczenia nowej ustawy o ustroju szkolnictwa dla naszej państwowej, narodowej i kulturalnej przyszłości*, pragnąc, by wydała ona jak najlepsze owoce, a jej wprowadzenie napotykało na jak najmniej przeszkód, uchwała zająć wobec niej *postawę chętnego i ofiarnego pogotowia w kierunku jak najlepszej jej realizacji.*

Równocześnie Walne Zgromadzenie wzywa członków swego Okręgu *do zbierania spostrzeżeń i uwag, nasuwających się przy realizacji nowego ustroju szkolnego i przekazywanie ich Zarządowi Okręgowemu*, który na podstawie dostarczonego materiału występować będzie wobec władz szkolnych z odpowiednimi przedstawieniami.

Aby umożliwić skuteczną i energiczną współpracę członków Okręgu Lwowskiego T. N. S. W. z władzami szkolnymi w dziedzinie realizacji nowego ustroju szkolnego, prosi nasze władze szkolne okręgowe o informowanie Towarzystwa o planach i zamierzeniach, w których współpraca będzie pożądana.

Zarząd Okręgowy ukonstytuował się w sposób następujący: wiceprezes kol. Jan Zakrzewski, referat spraw emerytalnych objął kol. Szcz. Jasiewicz, pośrednicтво pracy kol. Tad. Urbański, prace w terenie kol. St. Cygan, fund. pośmiertny kol. K. Golczewski, fund. im. Mickiewicza i Czerneckich kol. St. Cygan, red. „Muzeum” kol. P. Z. Dąbrowski, admin. „Muzeum” kol. E. Kosiński, referat prasowy kol. St. Wilk, zarząd zakładów naukowych: kol. P. Z. Dąbrowski i dr. R. Skulski.

Z działalności Okręgu warto wymienić, iż w najbliższym czasie dochodzi do skutku uruchomienie *domu wypoczynkowego T. N. S. W. w Siankach*, przeznaczonego na kolonie dla młodzieży szkół średnich. Oddanie domu do użytku nastąpi dnia 1 lipca.

Z kolonij letnich w Siankach może korzystać młodzież całego Okręgu Lwowskiego w dwóch sezonach po 4 tygodnie w lipcu i sierpniu. Opłata za sezon wynosi 70 zł. bez kosztów przejazdu. Młodzież jadąca na kolonie korzysta z 75% zniżki biletu jazdy koleją.

Zgłoszenia przyjmuje i informację udziela Komitet opieki nad zdrowiem młodzieży szkół średnich T. N. S. W. Lwów, Łyczakowska 5.

Z działalności Kół w Okręgu Lwowskim Biuletyn wymienia na pierwszym miejscu sprawozdanie *Koła Przemyskiego*, wykazujące w okresie od 1-go stycznia do 1-go maja 1932, a więc w krótkim stosunkowo czasie nader żywą i owocną działalność tak, że praca w tem Kole może istotnie stanowić wzór, jak przy dobrych chęciach członków możnaby w każdym Kole dużo zrobić. Koło Przemyskie odbyło w tym okresie 2 zebrania pełnego Koła i Walne Zgromadzenie, tudzież 5 posiedzeń Zarządu. Na obu zebraniach wygłoszono 2 odczyty na aktualne tematy z zakresu wychowania (Rozmyślenia nad kontaktem nauczyciela z uczniami i Dom a szkoła). Koło urządziło 2 zebrania towarzyskie dla członków i ich rodzin (opłatek i święcone), z inicjatywy Zarządu Koła zorganizowano w czasie od 6 marca do 1 maja 7 powszechnych wykładów uniwersyteckich i 5 odczytów dla maturzystów z zakresu współczesnej literatury polskiej. W łonie Koła pracują nadto wydatnie 2 sekcje: neofilologiczna i polonistyczna. Koło zabiega skutecznie o pozyskiwanie prenumeratorów czasopismu „Muzeum”; liczba członków Koła wzrosła w bieżącym okresie o 8 członków nowych. Wznowiona działalność odczytowo-wykładowo przyniosła Kołu prócz dużego sukcesu moralnego również pewną korzyść materialną.

Sprawy samopomocy koleżeńskiej.

Uchwała Walnego Zgromadzenia T. N. S. W., wzywająca wszystkie Koła i Okręgi, by stworzyły na swych terenach fundusze pomocy dla kolegów bezrobotnych swego Okręgu dotąd w nieznaczej jedynie mierze uległa wykonaniu. W szczególności Zarząd *Koła Warszawskiego* rozesał delegatom swym po szkołach listy składkowe z gorącą prośbą, by członkowie T. N. S. W. złożyli jednorazowe składki na pomoc dla bezrobotnych kolegów. Akcja ta jest bardzo na czasie i wymagałaby wydatnego poparcia ze strony kolegów warszawskich, gdyż wobec wyczerpania się 6-miesięcznego okresu zapomóg z Z. U. P. U. szereg kolegów znalazł się bez środków do życia.

Z dziedziny samopomocy koleżeńskiej warto tu wymienić jeszcze akcję Koła Warszawskiego w kierunku zrzeszenia kolegów weteranów szkolnictwa polskiego. Koledzy ci odbyli w dniu 18 maja zebranie z referatem kol. Stefana Łaganowskiego, poczem uchwalili utworzyć oddzielną sekcję przy Kole Warszawskiem. Prezesem sekcji został wybrany kol. St. Łaganowski, który podjął niezwłocznie wspólnie z Zarządem Głównym opracowanie memorjału do Min. Skarbu w sprawie pomocy dla weteranów szkolnictwa. Memorjał ten ma być w najbliższym czasie wręczony w Ministerstwie Skarbu.

W kierunku pomocy materialnej dla członków idzie również energiczna akcja Zarządu Koła warszawskiego celem uzyskania zniżek w sklepach dla członków T. N. S. W. Szczegóły podajemy na innym miejscu. Tu chcielibyśmy tylko podkreślić obywatelskie stanowisko szeregu firm, do których Zarząd Koła zwrócił się z prośbą o zniżkę dla członków. Zniżki te należałoby jednak konsekwentnie reklamować przy zakupach, powołując się na komunikat w „Przeglądzie Pedagogicznym”. Samo przez się rozumie się, że ze zniżek tych korzystać mogą również koledzy z prowincji za okazaniem legitymacji T. N. S. W.

Koło Nowosądeckie, które rozwija się znakomicie pod prezesurą kol. K. Golachowskiego nadesłało nam uchwałę z dnia 10 kwietnia b. r. następującej treści:

1) Koledzy gotowi są nadal płacić wkładkę $\frac{1}{2}\%$ od płacy na rzecz funduszu doraźnej pomocy dla kolegów, obecnie Zarządowi Okręg., wrznie zaś utworzenia przy Zarządzie Głównym takiego funduszu Zarządowi Głównemu.

2) Zarząd Główny ewent. Zarząd Okręgu zwróci się z apelem do wszystkich kolegów, posiadających stałe pensje, aby w miarę możliwości, w czasie trwającego okresu bezrobocia, rzekli się swych godzin w zakładach prywatnych na rzecz kolegów bezrobotnych, członków T. N. S. W.

3) Zarząd Główny ewent. Zarząd Okręgu zwróci się z apelem do wszystkich dyrektorów szkół prywatnych, aby w okresie tego bezrobocia zajmowali w swych zakładach przedewszystkiem kolegów bezrobotnych, choćby w niewielkiej liczbie godzin, aby im umożliwić egzystencję.

Apel do dyrektorów szkół prywatnych uważamy za bardzo celowy i powtarzamy go na tem miejscu. W sprawie funduszu doraźnej pomocy, to uchwała Wal-

nego Zgromadzenia, jak wiadomo, wskazała konkretne źródło utworzenia tego funduszu w postaci przyszłej dywidendy od akcji Książnicy. Do czasu uzyskania tej dywidendy Prezydium Zarządu Głównego uchwaliło akcję samopomocy zdecentralizować, powierzając ją Kołom i Okręgom.

Z Zarządu Okręgu Warszawskiego dochodzą nas skargi na bardzo opieszale wpłacanie w r. b. składek na *Fundusz Wdzięczności* dla weteranów szkolnictwa. Gorąco polecamy pamięci Kol. Skarbników Kół, zgodnie z uchwałą Walnego Zgromadzenia sprawę ściągnięcia jednozłotowych składek, które są podstawą wsparć dla najbardziej zasłużonych naszych Kolegów. T. M.

Komunikaty Zarządu Głównego T. N. S. W.

Posiedzenie Wydziału Zarządu Głównego z dnia 14 czerwca.

1. Rozpatrzone sprawy, pozostające w związku z posiedzeniem Pełnego Zarządu Głównego w dniu 29 maja 1932 r.

2. Rozpatrywano zgłoszoną przez skarbnika kol. Wł. Kopczewskiego rezygnację ze stanowiska członka Zarządu, złożoną na posiedzeniu pełnego Zarządu Głównego, i uchwalono prosić kol. Kopczewskiego wobec ważnych spraw finansowych, będących w toku załatwiania, o dalsze pozostanie w Zarządzie i nieopuszczanie swego stanowiska. Kol. Kopczewski zgodził się rezygnację cofnąć.

3. Odczytano pismo kol. A. Wołk-Laniewskiego w sprawie nieotrzymania przez niego zawiadomienia o posiedzeniu Zarządu Głównego w dn. 29 maja r. b. i uchwalono wnioski w sprawie komisyjnego zbadania sprawy.

4. Wysłuchano sprawozdania kol. Wł. Kopczewskiego i St. Kwiatkowskiego w sprawie wyjazdu na Śląsk i uchwalono wytyczne dla Zarządu Okręgu Śląskiego w związku z nabyciem parceli budowlanej w Polanie i likwidacją parceli w Wiśle.

5. Przyjęto do wiadomości uchwały Komisji Norm na rok szk. 1932/33.

6. Wobec będących w toku ważnych spraw organizacyjnych, zawodowych i programowo-szkolnych, które wymagają szczególnej czujności Towarzystwa, uchwalono zwołać następne posiedzenie Pełnego Zarządu Głównego w terminie wrześniowym.

7. Wysłuchano sprawozdania kol. H. Gallego i M. Tazbira z posiedzenia przedstawicieli organizacji nauczycielskich i społecznych w sprawie utworzenia Funduszu Stypendjalnego im. ś. p. Ministra Sławomira Czerwińskiego.

Zniżki w Uzdrowiskach.

Spis Uzdrowisk, które udzieliły członkom T. N. S. W. zniżek, zamieszczony w Nr. 18 i 19 „Przeglądu Pedagogicznego” (str. 356 i 371), uzupełniamy następującym wykazem:

Solec. Dla nauczycieli szkół państwowych zniżka na taksie kuracyjnej. Na kąpielach I i II klasy mogłyby być przyznane ulgi, o ile zgłosi się co najmniej 10 osób z grona członków T. N. S. W. i ich rodzin.

Kosów. Nie będzie liczona taksa zakładowa (wynosząca 20 zł.).

Druskieniki. Ulgi w opłatach taksy kuracyjnej.

Krościenko. Urząd miejski przyznał 25% zniżki taksy klimatycznej.

Uwagi ogólne. 1. Ulgi są udzielane za okazaniem legitymacji członkowskiej, zaopatrzonej w fotografie.

2. Niektóre uzdrowiska gotowe są przyznać ulgi pod tym warunkiem, że zgłosi się większa liczba członków T. N. S. W. Wobec tego prosimy członków o powiadomienie bezpośrednio Zarządu Gł., do których udają się uzdrowisk, o ile możliwości z podaniem adresu w danym uzdrowisku. Umożliwi to Zarządowi Głównemu ewentualne dalsze wszczęcie akcji o ulgi.

Z żałobnej karty.

ś. p. ks. Teodor Czerwiński,

W dniu 1 maja zmarł w Kielcach w 91 roku życia ś. p. ks. prałat Teodor Czerwiński, prefekt miejscowego gimnazjum w latach 1867—1889. Przez cały ten czas ś. p. ks. Czerwiński stał nieustraszenie na straży wiary i polskości mimo gróźb ze strony władz rosyjskich. Wreszcie po 22 latach pracy nauczycielskiej został usunięty ze stanowiska za odmowną odpowiedź, po polsku zredagowaną do dyrektora Ławrockiego, który nakazał ks. Czerwińskiemu wpłynąć na młodzież, by więcej, niż raz do roku, nie uczęszczała do spowiedzi. Za tę odwagę i patriotyzm ceniła go młodzież, chociaż bała się wielce jego surowości. Jeden z uczniów zmarłego, Stefan Żeromski, po wielu latach zadedykował mu w ten sposób Puszczę Jodłową: „Czcigodnemu księdzu Prałatowi, Teodorowi Czerwińskiemu, z którego ust nie słyszałem przynigdy, przez cały czas pobytu w rusyfikacyjnej szkole, ani jednego rosyjskiego wyrazu, Kochanemu Mistrzowi i Surowemu Nauczycielowi w sprawach duszy — ten skromny upominek, jako wyraz wdzięczności przesyła z prośbą o pamięć i modlitwę — uczeń szkoły kieleckiej — Stefan Żeromski z Warszawy. 14.2.1925”.

Cześć Jego pamięci!

ś. p. Józef Szczepański.

Dn. 1 czerwca zmarł ś. p. Józef Szczepański, jeden z najstarszych pedagogów polskich. Urodzony na Podlasiu w r. 1852, po ukończeniu szkoły średniej, zapisał się na uniwersytet w Petersburgu; następnie został w Samarze nauczycielem matematyki. Nie zasklepiając się w pracy fachowej tylko, z całym zapałem poświęcił się organizowaniu życia tamtejszej kolonii polskiej, której przez długie lata był duszą. W r. 1900 wraca do ojczyzny i osiedla się w Warszawie, gdzie zostaje nauczycielem w gimnazjum Chrzanowskiego, szkole Zgromadzenia Kupców, a później dyrektorem kursów Siemiradzkiej. Przebywa w stolicy lat 6, poczem przenosi się do Płocka, gdzie zostaje pierwszym dyrektorem Pierwszego Gimnazjum Polskiej Macierzy Szkolnej. Wszystkie siły i cały swój czas oddaje młodzieży, troszczy się o nią tak, jakby uczniowie stanowili wielką coprawda, lecz najbliższą rodzinę. Wojna światowa zastaje go we Włocławku, gdzie jest dyrektorem Szkoły Handlowej. Po wojnie prowadzi gimnazjum w Grójcu, a później gimnazjum miejskie w Warszawie. Do końca życia zachowuje wielką żywość umysłu, wydaje dzieła naukowe, pisuje do prasy codziennej i zawodowej, utrzymując stale kontakt ze swymi uczniami z najodleglejszych nawet czasów.

Koło Warszawskie T. N. S. W. traci w Zmarłym czynnego swego członka.
Cześć Jego pamięci!

WYDZIAŁ POWIATOWY W GARWOLINIE

ogłasza

KONKURS

na stanowisko Dyrektora Koedukacyjnego Seimikowego Gimnazjum Humanistycznego w Garwolinie.

Wymagane warunki: a) Dowody w oryginałach lub uwierzytelnionych odpisach ukończenia przed 1914 r. Wydziału Filozoficznego Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie względnie Uniwersytetu Lwowskiego, b) dowód obywatelstwa polskiego, c) życiorys własnoręcznie napisany.

Warunki placu do umówienia. Posada do objęcia od dnia 1.IX 1932 r. po uprzednim uzyskaniu przez kandydata zatwierdzenia Kuratorjum Okręgu Szkolnego Lubelskiego. Termin wnoszenia podań do dnia 1.VIII 1932 r. Podania nieuwzględnione pozostaną bez odpowiedzi, dokumenty zostaną zwrócone.

Przewodniczący Wydziału Powiatowego: (—) *H. Bienkiewicz*.

K r o n i k a.

Zniżki dla członków T. N. S. W.

= Na skutek akcji Zarządu Koła Warszawskiego T. N. S. W. następujące instytucje i firmy warszawskie udzieliły *wszystkim członkom T. N. S. W.* zniżek i rabatów, za okazaniem legitymacyj członkowskich:

W Lecznicy Związkowej Lekarzy Specjalistów dla przychodzących chorych Marszałkowska 98, róg Al. Jerozolimskich, tuż koło Dworca Głównego, porada lekarska zamiast Żł. 5 — Żł. 4, inne zabiegi lekarskie obniżone od 20% do 30%;

W księgarniach: Książnica-Atlas T. N. S. W., Warszawa, Nowy Świat Nr. 59—10%; Kolportaż Książki Polskiej, Foksal Nr. 15—10%; *W składach materiałów piśmiennych:* Nasz Sklep-Urania, Warszawa, Jasna 1, Łódź, Piotrkowska 90—10%; Ad Astra, materiały piśmienne, Nowy Świat 1 — 10%; J. Dziewulski — składy papieru, Krakowskie Przedmieście 9, Krakowskie Przedmieście 29, Złota 29, Marszałkowska 95 — 10%; St. Winiarski, skład papieru, Nowy Świat 53 — 10%; *Pracownie ubrań i obuwia:* Jan Kielman, magazyn obuwia, Chmielna 3 — 5%; Jan Ołdakowski, pracownia ubiorów męskich, Złota 2 — 15%; Stanisław Skwara, pracownia ubiorów damskich, Bracka 10 — 10%; *W innych:* Bracia Borkowscy, zakłady elektrotechniczne, Jerozolimska 6 — 15%; Ludwik Spiess i Syn, zakłady chemiczne—Plac Teatralny 18, Marszałkowska 99, Marszałkowska 140—5%; Jan Berent, optyk, Marszałkowska 87 — 25%.

O nauczaniu fizyki.

= Wśród licznych w Polsce podręczników dydaktyki dawał się odczuwać brak pracy, poświęconej dydaktyce fizyki. Lukę tę wypełnia obecnie książka dr. M. Jeżewskiego p. t.: „Nauczanie fizyki” (Biblioteka Pedagogiczno-dydaktyczna, t. IX, Książnica-Atlas T. N. S. W.). Podręcznik ten jest przeznaczony dla tych, którzy uczą, czy też mają zamiar uczyć fizyki w szkołach średnich lub niższych. Książka dzieli się na dwie części. Pierwsza zawiera ogólne wskazówki o metodzie nauczania fizyki, uwagi, dotyczące celów nauczania, roli ćwiczeń w nauczaniu fizyki i sposobów ich prowadzenia, opis urządzeń pomocniczych. Osobny rozdział rozpatruje materiał, klasyfikując go i podaje plany lekcyj. Wreszcie jeden rozdział poświęcony jest wykształceniu nauczyciela, podaje, jakie wiadomości i umiejętności powinien posiadać nauczyciel oraz literaturę, z której może korzystać. Część druga, szczegółowa, zawiera metodykę kursu niższego, a więc kursu szkół powszechnych i propedeutycznego kursu gimnazjalnego, oraz metodykę kursu systematycznego wyższych klas gimnazjum.

Projekty budynków szkół powszechnych.

= Ministerstwo W. R. i O. P. wydało obecnie „*Projekty budynków szkół powszechnych*”. Zeszyt 4, zawierający projekty budynków drewnianych. Jakkolwiek dążeniem władz szkolnych jest uzyskanie dla szkół budynków ogniotrwałych, murowanych, Ministerstwo W. R. i O. P., ze względu na przeżywany kryzys ekonomiczny, rozporządzeniem z dnia 15 maja 1931 r. zezwoliło na zastosowanie w szerokich rozmiarach okresowej budowy szkół powszechnych i budowy szkół drewnianych. Na żądanie zainteresowanych Ministerstwo dostarcza odbitki poszczególnych projektów i przedmiary do kosztorysów z wykazami materiałów.

Dzieci z Niemiec na lato do Polski.

= T-wo Pomocy Dzieciom i Młodzieży Polskiej w Niemczech organizuje w roku bieżącym, podobnie jak i w latach ubiegłych, kolonie letnie dla dzieci polskich z Niemiec. Przybędą więc dzieci z Berlina, Hamburga, Lipska, Drezna, Śląska Opolskiego, Pogranicza: Prus Wschodnich, Westfalii i Nadrenji w liczbie 3400. Poza tem Związek Ochrony Kresów Zachodnich organizuje kolonie dla dzieci z Gdańska i województwa śląskiego w liczbie 3500.

Dokształcający kurs kapelmistrzowski.

= Dyrekcja Szkoły Muzycznej im. St. Moniuszki w Kielcach, ul. Kościuszki Nr. 3, urządza wzorem lat ubiegłych i w r. b. sześciotygodniowy dokształcający kurs kapelmistrzowski z programem całorocznym nauk niezbędnych dla kapelmistrzów orkiestr smyczkowych i dętych, tak zawodowych, jak i amatorskich. Pracując po dziesięć godzin dziennie, kursисти przerabiają: zasady, solfeż, harmonję, historję, instrumentoznaństwo, orkiestracje, dyrygowanie etc. etc. Do podań należy dodać krótki życiorys.

Dziennik Urzędowy Ministerstwa W. R. i O. P.

(Kursy wakacyjne dla nauczycielstwa szkół zawodowych).

Numer 6-ty „Dziennika Urzędowego Ministerstwa W. R. i O. P.”, ukazał się z datą 6 czerwca. Numer ten, podobnie jak i poprzedni, zawiera tylko rozporządzenia, okólniki i komunikaty w sprawach ogólnych, wszystkie zaś zarządzenia personalne, a więc i komunikaty o wolnych z początkiem nowego roku szkolnego stanowiskach w szkołach średnich, opublikowane będą oddzielnie w dodatku do „Dziennika Urzędowego M. W. R. i O. P.” pod tytułem „Ruch służbowy”.

Ze spraw, dotyczących szkolnictwa średniego, numer ten zawiera:

1) Postanowienie z dnia 17 maja b. r. w sprawie normalizacji zeszytów szkolnych, zezwalające na używanie w szkołach zeszytów według dotychczasowych formatów jedynie do 30 czerwca 1934 r. Od tego terminu obowiązywać będzie bezwzględnie format, jaki zostanie ustalony przez Ministerstwo.

2) Okólnik z dnia 20 maja b. r. w sprawie ochraniań młodzieży od szkodliwych następstw upałów. Okólnik zaleca odbywanie lekcji wiosną i latem wszędzie, gdzie okoliczności na to pozwalają, przy otwartych oknach; w dni upalne programy wszelkich uroczystości, na których gromadzi się młodzież z całej szkoły w jednym pomieszczeniu, należy możliwie skracać; szkolne święta sportowe i inne pokazy i ćwiczenia na wolnym powietrzu należy organizować w ten sposób, aby nie przetrzymywać zbyt długo młodzieży na otwartym powietrzu pod palącymi promieniami słońca w godzinach południowych; w wyjątkowych wypadkach przy cieplocie, wynoszącej ponad 35° C, dyrekcje szkół, zwłaszcza mieszczących się w budynkach i lokalach nieodpowiednich, mogą zezwalać na zakończenie zajęć szkolnych już o godz. 11-ej przed południem, zawiadamiając o tem Kuratora.

3) Okólnik z dnia 20 maja b. r. w sprawie wyboru i zmian podręczników szkolnych w publicznych szkołach powszechnych, państwowych szkołach średnich ogólnokształcących i państw. seminarjach nauczycielskich oraz ochroniarskich. Okólnik ten, podobnie jak analogiczny okólnik, wydany przy końcu poprzedniego roku szkolnego, poleca ze względu na wyjątkowo ciężkie warunki materialne rodziców i opiekunów uczniów, zaniechać jakiegokolwiek zmian w wyborze podręczników, utrzymując nadal podręczniki, używane w roku szkolnym 1931/32. Konieczność wprowadzenia na rok 1932/33 nowych podręczników może być uzasadniona wyłącznie okolicznością zupełnego wyczerpania używanego dotąd podręcznika lub też usunięcia go ze spisu książek, dozwolonych do użytku w szkołach na rok szkolny 1932/33.

4) W dziale, poświęconym sprawie organizacji szkół, Ministerstwo, zapewne w związku z wejściem w życie nowej ustawy o ustroju szkolnictwa, ogłasza komunikat o likwidacji z końcem roku szkolnego 1931/32 państwowych seminarjów nauczycielskich: a) męskiego w Mogielnicy; b) męskiego im. Tadeusza Rejtana w Tomaszowie Mazowieckim; c) męskiego w Borunach; d) koedukacyjnego im. Fr. Bohuszewicza w Wilnie.

5) Obszerny komunikat zapowiada zorganizowanie w ciągu wakacyj bież. roku szkolnego kursów wakacyjnych dla nauczycielstwa szkół zawodowych oraz szkół zawodowych dokształcających; kursy takie dotychczas organizowane nie były i nauczycielstwo szkół zawodowych było w tej dziedzinie przez władze szkolne szczególnie upośledzone w porównaniu z nauczycielstwem szkół powszechnych i szkół średnich ogólnokształcących i seminarjów nauczycielskich.

Zorganizowane będą następujące kursy:

a) kurs dla nauczycielek żeńskich szkół rzemieślniczo-przemysłowych w Warszawie w czasie od 4—16 lipca;

b) kurs dla nauczycielek zawodu krawieckiego żeńskich szkół rzemieślniczo-przemysłowych, również w Warszawie od 4 do 16 lipca;

c) kurs dla nauczycieli szkół rzemieślniczo-przemysłowych, grupa przedmiotów ogólnokształcących, w Katowicach od 4 do 16 lipca;

d) kursy dla instruktorów szkół rzemieślniczo-przemysłowych: w Warszawie dla instruktorów wydziałów ślusarskich, tokarskich i kowalskich; we Lwowie dla instruktorów wydziałów stolarskich, kołodziejskich i ciesielskich — oba od 4 do 16 lipca;

e) kurs dla nauczycieli przedmiotów zawodowych w szkołach technicznych i szkołach mistrzów w Warszawie od 30 czerwca do 14 lipca;

f) kurs dla instruktorów warsztatów mechanicznych, szkół technicznych i szkół mistrzów, w Warszawie od 30 czerwca do 14 lipca; sekcje: mechaniczna, budowlana i drogowa;

g) kurs dla nauczycielek gospodarstwa domowego w Pniewach pod Poznaniem od 4 do 16 lipca;

h) kurs dla nauczycieli szkół handlowych w Łodzi od 4 do 16 lipca;

i) kursy dla nauczycieli szkół zawodowych dokształcających dla zawodów metalowych i drzewnych; w Poznaniu od 4 do 23 lipca, w Wilnie od 3—24 sierpnia.

Zgłoszenie na wymienione kursy należy nadsyłać na kartach wpisowych bezpośrednio do Kuratorjum, na którego terenie kurs ma się odbyć, do dnia 15-go czerwca; równocześnie należy wpłacić przez P. K. O. wpisowe na kurs w wysokości 20 zł. Ze względu na datę wyjścia „Dziennika Urzędowego M. W. R. i O. P.,” w którym zamieszczono komunikat o kursach, musimy stwierdzić, że albo komunikat o kursach został ogłoszony za późno, albo termin zapisów na kursy wyznaczony za wcześnie; nie ulega bowiem wątpliwości, że niektóre szkoły otrzymają odnośny numer „Dziennika Urzędowego Ministerstwa W. R. i O. P.,” już po 15-ym czerwca, t. j. po upływie prekluzyjnego terminu zapisów na kursy. Oprócz wykładów z dziedziny zawodu programy wszystkich kursów uwzględniają wykład z psychologii wychowawczej, dydaktyki i wychowania państwowego oraz ćwiczenia praktyczne i dyskusje. Kierownictwo kursów zapewnia słuchaczom bezpłatne kwatery i utrzymanie za bardzo niską opłatą.

Szczegółowego programu kursów dla braku miejsca nie powtarzamy, odsyłając zainteresowanych do odnośnego numeru „Dziennika Urzędowego Ministerstwa W. R. i O. P.”.

6) Dodatkowo, oprócz poprzednio zapowiedzianych, ogłoszony został krótki tygodniowy kurs metodyczny języków nowożytnych dla nauczycieli i nauczycielek szkół średnich ogólnokształcących i seminarjów nauczycielskich. Kurs odbędzie się w czasie od 8 do 16 lipca w gimnazjum żeńskim pod wezw. M. B. Częstochowskiej Zgromadzenia Sióstr Niepokalanego Poczęcia N. M. P. w Szymanowie w województwie warszawskim. Zgłoszenia do 15.VI należy nadsyłać do Kuratorjum Okręgu Szkolnego Warszawskiego. Wpisowego niema. Koszt całodziennego utrzymania w internacie klasztornym wynosi 3 zł. dziennie od osoby. Δ

Nowe książki.

Tadeusz Śinko: *Literatura grecka. T. I, cz. I: Literatura archaiczna (w. IX — VI)*. Kraków 1931. 8° str. 412.

Nakładem Polskiej Akademii Umiejętności pojawiło się świeżo znakomite dzieło o literaturze greckiej epoki najstarszej, wypełniające odczuwaną już od dłuższego czasu lukę wśród podręczników naukowych, przeznaczonych dla inżynierów uniwersyteckiej, oraz dla tych warstw inteligentnych, które interesują się kulturą klasyczną. Podręcznik ten dorównywa zagranicznym, obszernym opracowaniom literatury greckiej, a nawet je przewyższa pod wielu względami: polemtem stylu, właściwym autorowi, który znany jest z żywej działalności naukowej i popularyzatorskiej, rozwijanej od lat przeszło trzydziestu w dziedzinie filologii klasycznej i humanizmu, systematycznym opracowaniem losów pośmiertnych każdego z autorów, ze szczególnym uwzględnieniem Polski i krajów słowiańskich, nadto bardzo przystępną ceną, z której znane są wydawnictwa Polskiej Akademii Umiejętności. Zaznaczyć należy, że po raz pierwszy uwzględniono w tym podręczniku także badania naszych uczonych, których zastęp powiększa się z każdym rokiem. Dorobek naukowy polski zestawili autor we wstępie, nadto przy każdym z autorów uwzględnia szczegółowo literaturę zagraniczną i polską. Obraz życia i twórczości poszczególnych autorów skreślony jest na szerokim tle kulturalnym z uwzględnieniem stosunków politycznych i społecznych. Praca ta, stanowiąca walną pozycję w naszej literaturze naukowej, zasługuje ze wszecch miar na bliższe poznanie.

espe.

Numer niniejszy, ostatni przed końcem roku szkolnego, podpisano do druku w dniu 15 czerwca. Redakcja „Przeglądu Pedagogicznego” przesyła wszystkim Czytelnikom serdeczne życzenia dobrego wypoczynku wakacyjnego.

NOWOŚCI

- BORNHOLTZ T. Dr. — Organizacja i technika pracy wychowawczej w szkole średniej. 3.—
- CHODAK E. — Dydaktyka i metodyka języka polskiego. Cz. I. 6.—
- MŚCISZ M. — Zarys metodyki geografji. 11.—
- CHWIAŁKOWSKI Z. — Algebra z licznymi zadaniami. Dla klasy IV i klasy V szkół średnich po 3.60
- — Dla klasy VI szkół średnich. 3.20
- GADOMSKI J. Dr. i RYBKA E. Dr. — Kosmografja. Z 93 rys. 8.60
- GUTHKE B. i KRAJEWSKI L. — Zbiór zadań z fizyki. Wyd. IV. 3.—
- KALINOWSKI ST. — Nauka fizyki. Podręcznik dla szkół humanistycznych. Tom II. O falach, głosie, o promieniowaniu. Z 166 rys. 7.20
- — Tom III. Elektryczność i magnetyzm. Z 179 rys. 10.—
- KOŁODZIEJCZYK J. Dr. — Botanika dla seminarjów. Cz. I. Rośliny kwiatowe. Zł. 8.—. Cz. II. Rośliny zarodnikowe. 6.—
- KRIDL M. — Literatura polska wieku XIX. Cz. V, tom I. Główne prądy literatury europejskiej. Okres pozytywizmu. 6.30
- MŚCISZ M. — Geografja Polski. Z rycinami i mapami. Wyd. II. 4.50
- SEREJSKI M. — Historia starożytna. Z-t I. Wschód i Grecja. Z ryc. Z-t II. Rzym. Z rycinami i mapami. po 4.—

M. ARCT

WARSZAWA, NOWY ŚWIAT 35

„POMOC SZKOLNA”

Warszawa, Krak. Przedmieście 38, tel. 217-16

poleca:

M E B L E S Z K O L N E

PRZYRZĄDY FIZYCZNE I CHEMICZNE,
APARATY PROJEKCYJNE, MIKROSKOPY,
TABLICE POGLĄDOWE

**P R Z Y B O R Y
W Y C I E C Z K O W E**

Redaktor i Wydawca: Henryk Galle.

Nakładem Zarządu Głównego T. N. S. W.

Adres Redakcji i Administracji — Warszawa, Bracka 18.

Drukarnia Zakładów Wydawniczych M. Arct, Sp. Akc. w Warszawie, Czerniakowska 225.

Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem.